

ОПИС

навчальної дисципліни «**Філософія та естетика екзистенціалізму в зарубіжній літературі 2-ої половини XX століття**»
на 2 семестр 2019-2020 н.р.

Ступінь вищої освіти – третій (освітньо-науковий) рівень

Галузь знань – 03 Гуманітарні науки

Спеціальність – 035 Філологія (Література зарубіжних країн)

1. Загальна характеристика дисципліни

Загальний обсяг дисципліни – 3 кредити ЄКТС.

Статус дисципліни – вибіркова.

Факультет – філологічний.

Кафедра – світової літератури та славістики.

Рік підготовки – 1; **семестр** – 2; **вид підсумкового контролю** – залік.

Викладач: доктор філологічних наук, професор Кравченко Л.-Р.С.

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Загальний обсяг дисц. ЄКТС	Кількість годин						Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота	Залік	Екзамен
			Кредити ЄКТС	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття			
Очна	1	2	3	90	14	-	-	16	60	+	-

2. Зміст лекційного матеріалу

Філософія та естетика екзистенціалізму в зарубіжній літературі 2-ої половини XX століття
(2-й семестр)

Екзистенціалізм – течія у філософській, літературній та естетичній думці II-ої половини XX століття. Філософська система С. К'єркегора, Ф. Ніцше, К. Ясперса, М. Гайдеггера та втілення її у художніх творах Ж.-П. Сартра, А. Камю, В. Голдінга, А. Мердок, К. Абе. Вихідні положення та характерні проблеми екзистенціалізму: проблема абсолютної та відносної свободи; вільного вибору; абсурду, абсурдного існування; страху, відчаю, самотності; песимізму і втрати віри та надії; самогубства. Екзистенціалістська концепція світу та людини.

Ж.-П. Сартр – теоретик екзистенціалістської концепції літератури та творчості. Проблема абсолютної свободи вибору. Праця Сартра «Екзистенціалізм – це гуманізм». Втілення теорії метафізичного, художнього соціального та політичного звільнення людини у творах письменника. Естетична програма Сартра. Літературна творчість письменника як акт екзистенціальної заангажованості, один з виявів людського буття. «Античний театр» Сартра.

Філософські та естетичні погляди А. Камю. Розробка проблеми безглуздості та абсурдності існування індивіда. Екзистенціалістська концепція світу та людини Камю. Проблема Бога та абсолютної самотності й кінечності людини, проблема самогубства. Трагічний стоїцизм А. Камю. Філософське есе Камю «Міф про Сізіфа». Перехід від «етапу абсурду» до «етапу протесту». Тематика та проблематика, жанрова своєрідність, символіка та метафорика, загальнолюдський і «позачасовий» підтекст роману «Чума».

Театр абсурду. Причини виникнення та основні принципи «театру абсурду». Формування естетики «антидрами» в творчості Ежена Йонеско та Семюеля Беккета. Правила побудови абсурдних п'єс. Особливості світобачення та його відображення в структурі драм Е. Йонеско. Світ як хаос та абсурд. Формування абсурдної картини світу за допомогою мови. Творчість Семюеля Беккета. Метафізичні проблеми буття в творчості драматурга. Ідея

відчуження та ворожості світу. Часопростір антидрам Беккета. Можливості інтерпретації драми Беккета «В очікуванні Годо».

Світоглядні та естетичні погляди В. Голдінга. Екзистенціалістські мотиви в творчості письменника. Проблема людини та цивілізації. Роман «Володар мух» – парабола про історичні долі людства. Зіткнення соціального та біологічного в людині. Духовне та психологічне переродження індивіда. Особливості системи символів. Співвіднесення роману та притчі у творчості Голдінга.

Художній світ Айріс Мердок. Екзистенціалістське уявлення про світ та людину. Поєднання інтелектуально-психологічного та філософського начала в прозі Мердок. Філософсько-естетична направленість романів письменниці. Художня своєрідність філософської притчі Мердок «Чорний принц». Тема духовності та духовних цінностей в романі.

Вплив екзистенціалізму на японську літературу. Нетрадиційність та новаторство творчості Кобо Абе. Поєднання в художніх творах К. Абе буддистських та західноєвропейських філософських поглядів. Проблема відчуження та самотності людини у світі, безсилля та ницості індивіда в романі «Жінка в пісках». Соціальний та метафізичний підтекст роману. Своєрідність часопросторової картини світу в романі «Жінка в пісках».

№	Теми семінарських занять
1	Екзистенціалістська концепція світу та людини та її втілення у зарубіжній літературі II-ої половини XX ст.
2	Ж.-П. Сартр – теоретик екзистенціалістської концепції літератури.
3	Екзистенціалістський роман А. Камю «Чума».
4	Театр абсурду. Творчість Ежена Йонеско.
5	Проблема відчуження та ворожості світу в драмі С. Беккета «В очікуванні Годо».
6	Своєрідність роману Вільяма Голдінга «Володар мух».
7	Філософія та естетика роману А. Мердок «Чорний принц».
8	Традиційність та новаторство Кобо Абе в романі «Жінка в пісках».

4. Самостійна робота аспіранта

Самостійна робота аспіранта з дисципліни містить: прочитання літературних творів; опрацювання літературознавчих та науково-критичних праць; виконання завдань згідно з переліком компетентностей, що формуються у межах кожної теми навчальної програми; підготовку до підсумкової контрольної роботи; підготовку до заліку.

5. Система поточного та підсумкового контролю результатів навчання. Критерії оцінювання

Розподіл 100 балів між видами робіт:

Поточна успішність ($\mu_{\text{п}} = 100$) складається з балів, отриманих на семінарських заняттях (35 балів), співбесіди з лектором (30 балів) та виконаної підсумкової контрольної роботи (35 балів).

Загальний бал (35 балів) відповідей на семінарських заняттях обчислюється за формулою: $x = \frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}$, де A – сума усіх поточних оцінок за чотирибальною шкалою, включаючи оцінки "2", n – кількість цих оцінок (не менше чотирьох), $\frac{A}{n}$ – середня оцінка поточного контролю.

Підсумкова контрольна робота (35 балів) передбачає виконання описових та тестових завдань з навчальної дисципліни. Сумарна кількість балів, виділених на оцінку підсумкової контрольної роботи, виводиться шляхом оцінки якості виконаних завдань, що включає повноту розкриття питання, його практичну спрямованість та можливість застосовувати у різних дослідницьких ситуаціях.

Отже, сумарна кількість балів з дисципліни загалом становить 100 балів. Оцінка виставляється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

Залік за талоном № 2 і перед комісією проводиться в усній формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

Поточна успішність			
Відповіді на семінарських заняттях	Колоквіум	Підсумкова контрольна робота	Залік
35	30	35	100

Література

а) основна

1. Английский роман XX века. – М., 1965.
2. Бахтин М.М. Проблема содержания, материала и формы в словесном художественном творчестве // Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. – М., 1975. – С. 6 – 71.
3. Бродовський А.В. Парадокси здорового глузду. До вивчення роману В.Голдінга “Володар мух” // Зар. література. – № 4. – 2000. – С. 31.
4. Вейман Р. История литературы и мифология. – М., 1975.
5. Великовский С. Грани “несчастливого сознания”. – М., 1973.
6. Григорьева Т. Японская литература XX века. – М., 1983.
7. Гривнин ІВГ. Человек в мире зла. Творчество Кобо Абэ // Абэ К. Женщина в песках. Чужое лицо: Романы /Пер с яп. В.Гривнина. – СПб.: Азбука, 2000. – С. 5 – 34.
8. Давиденко Г.Й., Стрельчук Г.М., Гричаник Н.І. Історія зарубіжної літератури XX століття: 2-е вид. перероб. та доп. / Навч. посібник. – К., 2009. – 488 с.
9. Долгов К.М. От Кьеркегора до Камю. – М., 1991.
10. Зарубежная литература XX века. Учебное пособие Под редакцией В. М. Толмачёва. М.: Издательский центр «Академия», 2003.
11. Затонский Д.В. Постмодернизм в историческом интерьере // Вопросы литературы. – М., 1996 (май – июнь).
12. Зверев А. XX век как литературная эпоха. – М., 1992.
13. Зотов А.Ф., Мельвиль Ю.К. Западная философия XX века. – М., 1998.
14. Зубрицька М. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. – Львів, 1996.
15. Ивашева В. Судьбы английских писателей. – М., 1989.
16. Ильин И.П. Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа. – М., 1998.
17. Ильин И.П. “Постмодернизм”: Проблема соотношения творческих методов в современном Романи Запада // Современный роман: Опыт исследования. – М., 1990.
18. Ильин И.П. Проблема личности в литературе постмодернизма: Теоретические аспекты // Концепция человека в современной литературе, 1980-е годы. – М., 1990.
19. Козлов А.С. Мифологическое направление в литературоведении США: Проблемы взаимосвязи и интерференции // Тенденции в литературоведении стран Западной Европы и Америки. – М., 1981.
20. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна. – М., 1998.
21. Литература Англии. XX век. – К., 1987.
22. Лосев А.Ф. Проблема символа и реалистическое искусство. – М., 1995.
23. Мелетинский Е.М. Поэтика мифа. – М., 1976.

24. Наливайко Д.С. Трагічний гуманізм Альбера Камю // Камю А. Вибрані твори. – К., 1991.
25. Павличко С.Д. Лабіринти мислення. – К., 1993.
26. Павличко С.Д. Філософські романи Вільяма Голдінга // Література Великобританії. – К., 1993.
27. Покальчук Ю. Сучасна латиноамериканська проза. – К., 1978.
28. Рюс Жаклін. Поступ сучасних ідей. – К., 1998.
29. Современное зарубежное литературоведение. – М., 1996.
30. Страда В. Модернизация и постмодернизация // Вікно в світ. – К., 2/1999, с. 196 –202.
31. Сумерки богов. – М., 1990.
32. Французька п'єса ХХ століття. Театральний авангард. Збірник. К.: Основи, 1993. – С. 341– 510.
33. Ярошовець С.І. «Ми не дикуни...» Роман В.Голдінга «Володар мух» // Зар. література. – № 1. – 2000. – С.38.

б) додаткова

34. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник: У двох томах / За ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. – Тернопіль : Навчальна книга –Богдан, 2004.–864 с.
35. Большой справочник для школьников и поступающих в вузы / Э.Л. Безсонов, Е.Л. Ерохина, Н.Л. Карнаухов и др. / Сост. В.Ф. Чертов. – М., 2004.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема: «Екзистенціалістський роман А.Камю «Чума»

План

1. Філософсько-естетична еволюція А.Камю.
2. Жанрові особливості роману «Чума».
3. Семантика назви роману. Соціальний та метафізичний сенси метафори твору.
4. Конкретно-історичний зміст образу чуми.
5. Філософська проблематика твору:
 - а). проблема вибору, поліваріантність вибору (Ріс, Панлю, Тарру, Рамбер);
 - б). абсурд та його подолання ідеєю людської солідарності;
 - в). людина в екстремальній ситуації, пізнання людської сутності.
6. Особливості композиції твору.
7. Система образів. Проблема оповідача.

Література

1. Великовский С.И. В поисках утраченного смысла. Очерки литературы трагического гуманизма во Франции. – М., 1979.
2. Великовский С.И. Грани “потерянного сознания”. – М., 1973.
3. Долгов К. Красота и свобода в творчестве А. Камю. В кн.: Альбер Камю. Творчество и свобода. Пер. с франц. – М., 1990., С. 5 – 27.
4. Долгов К.М. А. Камю – главная сила культурного поля современности. В кн.: Долгов К.М. От Кьеркегора до Камю: Философия. Эстетика. Культура. – М., 1990.– С. 344 – 387.
5. Зотов А.Ф., Мельвиль Ю.К. Западная философия XX века. – М., 1998 / раздел “Экзистенциализм”/.
6. Красуцкая И.В. На грани философии и словесности. О творчестве лауреата Нобелевской премии А.Камю. 11 класс // Русский язык и литература в средних учебных заведениях Украины.– 1992. – № 11/12.
7. Наливайко Д. Трагічний гуманізм Альбера Камю. В кн.: Камю А. Вибрані твори. – К., 1991.
8. Рягузова Г.М. Современный роман–“предупреждение”. – К., 1984.

Завдання:

1. За *Словником літературознавчих термінів* та *Літературною енциклопедією термінів і понять* з'ясувати значення понять “екзистенціалізм”, “екзистенціалістська проблематика”, “абсурд”, “роман-хроніка”.
2. Прочитайте про вплив М.Фуко, К.Мерло-Понті, К.Леві-Стросса на розвиток літератури, про філософію екзистенціалізму.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема: «Філософія та естетика роману А. Мердок "Чорний принц"»

План

1. Художній світ Айріс Мердок. Екзистенціалістське уявлення про світ та людину.
2. Семантика заголовка роману “Чорний принц”.
3. Художня своєрідність філософської притчі Мердок.
4. Тематика та проблематика роману.
5. Система образів.
6. Композиція роману.

Література

1. Ивашева В. Судьбы английских писателей. – М., 1989.

2. Ивашева В. Что сохраняет время. Литература Великобритании 1945 – 1977. – М., 1979.
3. Павличко С.Д. Айрис Мердок. В поисках морального искусства. В кн.: Литература Англии. XX век. – К., 1987. – С.330 – 349.
4. Павличко С.Д. Мистецтво проти теорій чи досягнення теорії . В кн.: Павличко С.Д. Лабіринти мислення. – К., 1996. – С. 9 – 38.

Завдання:

1. Поясніть, у чому проявився вплив екзистенціалізму на творчість Айріс Мердок?
2. Визначте жанрову своєрідність роману Мердок “Чорний принц”.
3. Чому письменниця звертається у творі до образу Гамлета? З’ясуйте роль Гамлета у розкритті авторського замислу.
4. Поясніть концепцію кохання в романі. Випишіть із *Словника літературознавчих термінів* поняття “чорного Еросу”.
5. Поясніть запропоновану Мердок ірраціональну природу кохання.
6. Зверніть увагу на культурологічну насиченість романів письменниці.

П РА К Т И Ч Н Е З А Н Я Т Т Я № 8

Тема: «Традиційність та новаторство Кобо Абе в романі "Жінка в пісках"»

План

1. Нетрадиційність мислення Кобо Абе. Вплив європейського модернізму на письменника.
2. Поєднання в романі “Жінка в пісках” буддистського та європейського мислення.
3. Соціальний та метафізичний сенси роману.
4. Простір і час у творі.
5. Ідея самотності та відчуження у творі.
6. Символіка піску та води у романі.
7. Які деталі свідчать про те, що події у творі відбуваються в Японії?

Література

1. Гривнин В. Человек в мире зла. Творчество Кобо Абэ // Абэ К. Женщина в песках. Чужое лицо: Романы / Пер. с яп. В.Гривнина. – СПб.: Азбука, 2000.– С.5 – 34.
2. Григорьева Т. Японская литература XX века. – М., 1983.
3. Мир по-японски. Эстетические и этические ценности в японской культуре. – СПб: “Северо-Запад”, 2000.
4. Федоренко Н.Т. Кобо Абэ. Впечатления и мысли. Кобо Абэ. Избранное. – М., 1988.

Завдання:

1. Ознайомтеся з основними філософськими та естетичними концепціями в Японії XX століття.
2. Зверніть увагу на особливості національної ментальності та їхнє відображення у художній літературі.
3. Поясніть актуальність проблеми традиції та новаторства.
4. Ознайомтеся з творчістю Ясунарі Кавабати – письменника, “народженого красою Японії”, та порівняйте її з творчістю Кобо Абе.